

Zsolt Bélára emlékeztünk

► Dél-Komárom önkormányzata tíz éve helyezte ki emléktáblát a publicista szülőházánál. Itt köszöntötte az egybegyűlteket Szamadó Emese a megemlékezést szervező Klapka György Múzeum igazgatója. A rendezvény szónoka Pasternák Antal a Komáromi Zsidó Hitközség elnöke volt. További részletek lapunk 3. oldalán.

Purimi vidámság Komáromban

A Komáromi Zsidó Hitközség ezúton hív meg minden érdeklődőt purimi ünnepére, melyre 2019. március 21-én, csütörtökön 16:00-kor kerül sor a Menházban.

Program:

- Megila (Eszter könyve) felolvasása – David Adri (Pozsony)
- Pandzarisz Dina koncertje
- Tombola felnőtteknek és gyermekeknek
- Szívesen fogadjuk a jelmezbe öltözötteket
- Ünnepi étkezés
- Gyermekek foglalkozás az ünnepről

Purimkor a perzsa uralom alatt élő zsidó közösség megmenekülésére emlékezünk. Purim egynapos ünnepe adar 14. napján van. A szökőévekben a második adar hónapban ünnepeljük.

A program a Bethlen Gábor Alap támogatásával valósul meg. Ünnepeljen Ön is velünk! ◀

Széder este

A Komáromi Zsidó Hitközség idén is megrendezi hagyományos széder estéjét, melyre 2019. április 19-én, pénteken este 18:00-tól kerül sor a Menházban. Az estét Riszovannij Mihály vezeti. A kóser vacsorát Budapestről biztosítjuk. Regisztráció 2019. április 10-ig a titkárságon vagy a kile@menhaz.sk címen. A részvételi díj 4 EUR. ◀

Szerkesztői gondolatok

Szinte még a légy zümmögését is hallani a Menház Wallenstein Zoltán termében. Szűcs József tanár Radnóti délutánját követi néma csendben az

PASZTERNÁK ANDRÁS

ENSZ emléknapra összegyűlt közönség. Számos koncertet, előadást megéltek már az ódon falak, de ennyire szívhez szóló, katartikus irodalmi élményben még nem nagyon volt részünk. A költő életének utolsó, munkaszolgálatlalt tarkított éveinek képeit látjuk az előadó mesteri játékában. Vele lélegzünk, együtt tüzzük fel a sárga csillagot, együtt mondjuk vele az ismert s kevésbé ismert sorokat. Kirajzolódik a világháborús sors, súlya van minden szónak, mozdulatnak. A mesteri színészi játék, a térbeli mozgás mind-mind jelzi, rendkívüli a 2019-es januári program a Shalom klubban. Peregnek az évszámok, közeledik a vég – tudjuk a történelem és irodalomkönyvekből –, de mi csak hallgatnánk tovább a tollnokot, gondolatait, papírlapokra vetett sorait. A vásznon, s néha a „monodráma” főhőisének arcán sétáló bakancsok, csak fokozzák a teremben uralkodó feszültséget. Méltó, s formabontó emlékezésnek lehetünk részesei! Köszönet érte! S mint, ahogy Izraelben – Yom Hazikaron végén, alig pár pillanat, s az emlékezést felváltja az államalapítás öröme, Yom Haatzmaut –, úgy váltunk át mi is Tu Bivát, a fák újévének ünneplésére...! ◀

Közösségi mozaik – kép(ek) a hitközség múltjából –

► A második világháború után tetemesen megfogyatkozott létszámú komáromi zsidóság egyetlen megmaradt és használatban lévő imaháza az ún. kistemplom a zsidó Menházzal együtt 1896-ban épült. Az építkezés mecénása Fried Kálmán volt, emléktáblája megtalálható a zsinagógában. Az épület máig a hitközség tulajdonában van, itt összpontosul a közösség vallási és kulturális élete. Februári mozaikunk egy régi képeslapon ábrázolja az Eötvös utca 15-öt. Az épület része a Szlovákia zsidó örökségét bemutató kulturális útnak.

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy

10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatinova 33, 94501 Komárno

vagy

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Vadász Magda (Budapest), Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság rövid hírek

A HH-t a Shalom klubot és a KZSH-t támogatták: Lustig Péter (Tatabánya), Megó Mária (Komárom), Földes Ondrej (Pozsony), Sajmovičová Zuzana (Pösztén), Szalay Vilma (Komárom) és anonimításukat kérő adományozók. Köszönjük!

Január végén befejeződött a 2018. évi pályázataink elszámolása.

A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége vezetősége februárban Kassán ülésezik. A tanácskozáson Pasternák Antal elnök képviseli a KZSH-t.

Pozsonyban nagyszerű vetítést rendeztek Scheiner Susi és Péter Lépésről lépésre című filmjéből.

Támogatóink / naši sponzori:

Megvalósult
a Magyar Kormány
támogatásával

KULT
MINOR

FOND NA PODPORU KULTURY NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN

NADÁCIA
EZRA

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Szezonindító összejövetel a Menházban

Hagyományainkat követve, a 2019-es szezont az ENSZ Holokauszt Emléknappra szervezett megemlékezéssel és Tu Bisvát megünneplésével kezdtük a Menház Wallenstein Zoltán termében. A régió különböző településeiről megjelenteket Paszternák Tamás, a Komáromi Zsidó Hitközség programkoordinátora köszöntötte. Megtisztelte rendezvényünket Keszegh Béla, Komárom város polgármestere is.

Az Auschwitz-i koncentrációs tábor felszabadulásának évfordulójára Szűcs József tanár Radnóti Miklós – „...kit végül is megölnek...” című verses összeállításával emlékeztünk (részletek a Szerkesztői gondolatokban). Az előadás Radnóti Miklós életének utolsó hat évét mutatta be művei, levelei, naplójegyzései alapján. A műsorban Molnár Árpád működött közre. A megható program után Paszternák András,

majd Novák Tamás szolt az egybegyűltekhez, hangsúlyozva az emlékezés fontosságát, az Európában és a nagyvilágban tapasztalható negatív tendenciák elleni fellépés időszerűségét.

Tu Bisvát ünnepének eredetéről és szokásairól a Dunaszerdahelyről érkezett Feldmár Tibor nyújtott átfogó képet. Az előadások közös elmondásával fogyasztottuk el a tizenötféle gyümölcsöt.

A Shalom klub résztvevőit kóser finomságok is várták. A gyerekeknek külön programot szerveztünk az iroda előterében. ◀

PA

Zsolt Béla élete és munkássága Pasternák Antal beszéde

Tisztelt Emlékezők!

Zsolt Bélának, Komárom neves születésű emléktáblája előtt állunk. 1896. január 8-án Steiner Béla néven ebben a házban született.

Villámcsapás című önéletrajzi regényében ezt írja: „Anyai dédapám és nagyapám 100 éven át ugyanabban a házban voltak tízmármesterek, apai dédapám és dédanyám ugyanabban a házban kocsmárosok.”

Ez volt a híres lépcsős kocsmá. A kis Béla két testvérrel: Irmával és Piroskával korán félárvaságra jutott, ugyanis édesapja Steiner Ignác közigazdász 1903-ban meghalt. Édesanyja Hirschler Ilona rövidesen újra férjhez ment Milch Bertalanhoz, ebből a házasságból egy kislány született, Terézia. Steiner Béla izraelita vallásúként a dél-komáromi református elemi iskolában tanult, majd az észak-komáromi bencés gimnáziumban érettségizett 1913-ban. Verseket írt, első kötetét 1915-ben adták ki. 1916-ban vezetéknevét Zsoltra változtatta.

A pesti bölcsészkaron magyar–latin szakos tanárnak készült. Az első világháború kitörésekor besorozták. A háborúból súlyos sebesüléssel tért vissza. Nagyváradon ápolták, ahol 1918-ban újságíró lett. Itt derült ki, hogy igazából a prózához, azon belül is a politikai publicisztikához van tehetsége. Fokozatosan a két világháború közötti Magyarország egyik legjelentősebb politikai

újságírója lett. 1920-ban Budapestre jött, ahol előbb Bródy Sándor támogatta, majd ellenzéki polgári lapok nyíltan szóló újságírója, később pedig a Toll című lap főszerkesztője lett. Ez volt élete talán legsikeresebb szakasza. Sokat olvasott, anyanyelvi szinten tudott németül és franciául. Szerette a vicceket és a futballt, MTK drukker volt. Az 1920-as évek végén megházasodott.

Felesége Hollós Ilona színésznő lett, akivel nem sokáig éltek együtt. A harmincas évek elején újra megnősült. Egy nagyváradi patikus lányát, Rácz Ágnes gyógyszerészt vette feleségül. 1942-ben behívták munkaszolgálatra. 15 hónapot töltött Ukrajnában. Felesége és barátai közbenjárására hazakerült, négy hónapi börtönbüntetés után 1944. januárjában szabadult. Utána feleségével a nagyváradi gettóban álnéven bujkált. Hamis papírokkal tértek vissza Budapestre. A Kastner-vonat segítségével Bergen-Belsenbe majd Svájcba kerültek.

1945 nyarán tértek haza. A Haladás újság főszerkesztője lett, amelyet a maga stílusára formált. 1946-ban megírta utolsó regényét, a Kilenc koffert. Ebben a nagyváradi gettó életét írja le a saját sorsán keresztül. A mű először csak újságban, folytatásokban volt olvasható.

Könyv formában csak jóval halála után, 1980-ban jelent meg. Ez a regény az egyik első írás a magyarországi zsidók deportá-

lásáról egy túlélő elbeszélésében. Leírja a nagyváradi gettó felszámolását, saját szabadulását. visszaemlékszik munkaszolgálatosként a keleti fronton átéltekre. Kijelenti, hogy életveszélyben nem szabad a tárgyakhoz, csak az élethez lehet ragaszkodni, ha az ember élni akar.

Az átkozott kilenc koffer jelképpé vált, a tárgyakhoz való kötődés jelképévé, még akkor is, mikor a tárgyak markolása miatt az életet kell kiengedni a kezünkből. 1947-ben megírta utolsó színművét, a Nemzeti drogériát. Ekkor már folyamatosan betegeskedett, írásainak többsége a szanatóriumban született. Pontosan hetven évvel ezelőtt, 1949. február 6-án halt meg. Budapesten, a Kozma Utcai Izraelita temetőben helyezték örök nyugalomra. Kellér Andor nekrológiájából idézve igazában azon a napon halt meg, amikor nem volt több kíváncsi.

Zsolt Béla pályája tipikus esete a magyar zsidóság történetének: először lelkes asszimiláció, majd kiábrándulás az első világháborúban, később a forradalmakban, rémület az erősödő antiszemitizmus korában, aztán a végpont a szeretett haza utolsó árulása, Auschwitz.

Zsolt Béla a halálra ítélt magyar zsidó polgárság írója volt. Regényeiben arról a világról vallott, ahonnan maga is származott. Mint publicista a nagy közös polgári eszményeket képviselte. Publicisztikája ma is aktuális. Köszönöm, hogy meghallgattak. ◀

Elhangzott az író dél-komáromi emléktáblájánál 2019. februárjában

Ünnepek és hétköznapok

Új könyvéről kérdeztük Czinger Szilviát

Kulturális antropológus, muzeológus, néprajzkutató vagyok. Pozsonyban születtem, 1990 óta élek Budapesten. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen folytattam tanulmányaimat 1995-ben diplomáztam néprajz-muzeológia szakon. Később doktori fokozatomat is itt szereztem meg. 2006 óta a Centropa Alapítvány munkatársa és kutatója vagyok.

A Centropa Alapítvány célja a közép- és kelet-európai zsidók mindennapi életének dokumentálása a 19. század végétől a 20. századon át egészen napjainkig. Célja továbbá az összegyűjtött dokumentumok közzététele és minél szélesebb körű felhasználása korszerű adatrögzítő és információs technikák felhasználásával. „Zsidó élettörténetek a 20. században” című projektje keretében a Centropa az első olyan online adatbázist hozta létre, amelyben zsidó élettörténetek, családfák és a hozzájuk tartozó családi fényképek mindenki számára hozzáférhetők és kutathatók. Eddig több mint 220 magyarországi és határon túli magyar ajkú zsidóval készítettünk életútinterjút. Az 1910 és 1935 között született interjúalanyokat a háború előtti életükről, családjukról, háborús élményeiről, a háború utáni újrakezdésről, a szocializmus évtizedei alatti életükről és sorsuk 1989 utáni alakulásáról kérdeztük. Ezekből az oral history módszerével gyűjtött interjúkból kibomlik a 19. század végi és 20. századi magyarországi zsidó történelem személyes vonulata. A digitálisan rögzített családi fényképeket és dokumentumokat részletes családfával, valamint az élettörténetek megszerkesztett változatával együtt mindenki számára hozzáférhetővé tettük a világhálón.

2018-ban jelent meg a Corvina Kiadó gondozásában az Ünnepek és hétköznapok - Zsidó vallásnéprajz a Kárpát-medencében című könyve. Kiknek szól a kiadvány?

Ez a könyv azonban nem a holokauszt borzalmairól és traumájáról szól, nem az auschwitzi csontvázak képeit idézi, és nem a többségi társadalomnak a holokausztra adott reakcióját elemzi. Nem célja továbbá az sem, hogy áttekintse a zsidó vallás bonyolult vallásetnológiai rendszerét. Egészen máshonnan közelít. Felidézi azt a képet, amit a holokauszt előtti időszakból is-

merhetünk (ismerhetnénk). Néprajzi/antropológiai eszközökkel mutatja be a II. világháborút megelőző időszak magyarországi zsidóinak hétköznapi életét, idő- és ünnepfelfogását, a többségi társadalomban elfoglalt helyét, sajátos kultúrájának jellemző vonásait, az együttélés megfogható és kevésbé megfogható jellemzőit, gazdasági, kulturális, társadalmi szerepét a helyi közösségekben. E megközelítésmódban a zsidókat nem zárt, elszigetelt, idegen világgként ábrázoljuk; éppen ellenkezőleg: kapcsolódási pontokat keresünk az őket körülvevő „nem zsidó” kultúrával. Az együttélés különböző területeit, az egymásra gyakorolt hatás megnyilvánulásait tárjuk fel, a többségi társadalomhoz való viszonyban természetes elemként értelmezzük a másságot. A vizsgálat az 1890-es évektől a holokausztig tartó időszakot öleli fel. Ezen időszak alatt a Kárpát-medencében élő zsidókat számos vallásukat érintő, valamint földrajzi és történelmi változás érte – mint például az Osztrák–Magyar Monarchia széthullása –, aminek hatására módosult az életforma, a gondolkodás, átalakultak a zsidó tradíció egyes elemei, a kialakított életmód-stratégiák. A vallásosság változásaira adott válaszok nyomon követhetők egészen a holokausztig. Már az interjúkészítés során is markánsan kirajzolódott, hogy a vallás gyakorlásában és az életmódban egyértelműen megmutatkozik egy keleti, illetve falusi, valamint egy nyugati, illetve fővárosi változat. Úgy vélem, e társadalmi és földrajzi összefüggés kimutatása ugyancsak eredménye ennek a kutatásnak. A magyar néprajztudomány óriási mulasztása, hogy teljesen figyelmen kívül hagyta a magyarországi zsidók kultúráját.

A zsidósággal kapcsolatban – a kárpát-medencei zsidósággal kapcsolatban is nagy a tudatlanság. A hagyományos magyar történelemoktatásban a magyar zsidóság élete szinte egyáltalán nem jelenik meg és pusztulásáról is csak néhány megemlékező sor tudósít. A tudatlan-

ság nem segíti a magyar-zsidó együttélést. A tudatlanság árt. Ajánlom azonban minden zsidó és nem zsidó embernek, akik a zsidóság kultúrájának egy olyan fejezetére kíváncsiak, ami eddig kevésbé volt ismeretes. Eddig ugyanis nem született olyan összefoglalás a néprajztudományon belül, amely a zsidó hagyományanyaggal kapcsolatban nemcsak egy-egy folklórjelenség bemutatását vállalta, hanem összefüggő rendszerben, a magyar népi kultúra részeként ismertette volna a holokauszt előtti Magyarországon élő vidéki zsidók életmódját, hagyományait. A holokausztot túlélő itt maradtak legszemélyesebb vallomásaiból építkeztem. A mindennapi élet olyan területeire nyertünk bepillantást, amelyek a hagyományos történetírás módszereivel nehezen megközelíthetők. A könyv egyik törekvése, hogy az interjúalanyok életét a holokauszt tragikus fejezetén túl, a háború előtti és utáni időszak teljességében mutassa be, és ily módon zsidók és nem zsidók számára megismerhetővé tegye a közép- és kelet-európai zsidó életformák sokszínűségét. Ajánlom tehát mindenkinek, aki a zsidóságról szeretne többet megtudni, a borzalmas auschwitzi képek asszociációján túl, szeretne többet megismerni arról a virágzó kultúráról, ami a Soában teljesen elpusztult.

Folytatás a következő oldalon.

Folytatás az előző oldalról.

A kötet törzsanyagát zsidó családtörténeti visszaemlékezések adják, mesélne kicsit a kutatómunkáról? Kiket kerest meg? Mennyire voltak nyitottak a zsidó családok arra, hogy meséljenek életükről?

Az interjúalanyok kiválasztásánál fontos szempont volt az életkor. A kutatás fő csoportjának az 1910 és 1935 között született interjúalanyok megtalálása és kiválasztása volt. Fontos volt, hogy a megkérdezett vállalja zsidóságát. Cél volt az is, hogy olyan interjúalanyokra essék a választás, akiknek mindkét szülője és – amennyiben a holokauszt előtt kötöttek házasságot – a házastársa is zsidó. Mivel a holokauszt után sokszor egyszerűen lehetetlen volt zsidó házastársat találni, az interjúalanyok kiválasztásánál nem volt kritérium, hogy a háború után zsidóval kötöttek-e házasságot. További fontos szempontja volt a kiválasztásnak, hogy az anyok magyarul adják az interjút, vagyis magyar legyen a nyelvi és kulturális identitásuk. Ez azért is volt lényeges, mert az interjúkat nemcsak a mai Magyarországon készítettük, hanem az egykor Osztrák–Magyar Monarchia több utódállamában: a mai Szlovákiában, Romániában (Erdélyben), Szerbiában, Ukrajnában is. Illusztrációként ezekből az országokból is bőven szerepelnek a jelen könyvben interjúrészletek – éppen az a közös bennük, hogy mind magyar nyelven készültek. Az interjúk készítése során megfigyeltem, hogy a holokauszt feldolgozatlan traumája mennyire mély az interjúalanyokban. Hiába voltam kíváncsi a háború előtti életükre, legtöbb esetben legelőször az interjúk a holokauszt történetek elmesélésével és meghallgatásával kezdődtek. A trauma „kibeszélése” után, csodálatos történetek bomlottak ki az „életéről”, a boldog békés időkről.

Miért fontos, hogy a szöveg mellett, régi családi fényképek segítségével meg is elevenednek a könyv szereplői?

A családi fénykép jellegzetesen 20. századi jelenség. Ezek a felvételek a nagy történelmi eseményeket és a személyes történeteket lokális, alternatív jelentésekkel egészítik ki vagy árnyalják tovább. Nemcsak a meglévő, de a hiányzó dokumentumok is beszédesek, témánk esetében pedig különösen azok voltak. A kor divatja szerint elkészült családi fotók a zsidók körében is

népszerűek voltak, a családi albumokban számos ilyen kép lapult. Ezzel szemben – a képi megörökítés tilalma miatt – zsidó ünnepeket megörökítő fotóval alig találkozhatunk. A családok birtokában levő fényképek az egyéni életutak vizuális kísérői: több felületen is érintkeznek a szövegekkel, miközben olyan tartalmakat hordoznak, amelyek más módon nem válhatnának nyilvánvalóvá.

Melyik volt a legizgalmasabb történet Ön számára?

Nagyon sok kedvenc történetem van, egyet idézek most közülük:

A kóser vágást, akárki nem végezhet. Általában a rabbik javaslatára választottak olyan személyt erre a munkára, akiben a közösség teljes mértékben megbízott. Az ortodox családok előszeretettel „ajánlották” fiaikat erre a pozícióra, hiszen ezzel még jobban ki tudták fejezni elkötelezett vallásosságukat. Kisebb közösségekben a sakterek több feladatot is elláttak. Például melamedként vagy kántorként is tevékenykedtek. Érdekességként említem meg a holokauszt előtt Tokajban élő Teichmann családot, ahol a 15 gyerekből az 1926-ban született fiukat Teichmann (később Timár) Károlyt (héber név: Akiva Ben Mordechai) héderbe, majd jesivába küldték, hogy a tudását később a közösség javára fordítsa. Természetesen szakmát is tanult, férfiszabónak taníttatták valószínűleg Szerencsen. Teichmannék ortodoxok voltak, otthon csak jiddisül („zsargonul”) volt szabad beszélni, főképp akkor, amikor Károly édesapja, Márton is otthon volt. Ahogy az abban az időben szokványos volt, ebben a családban is a gyerekek előbb tanultak meg jiddisül, mint magyarul. A családnak szinte minden évben költöznie kellett, mert a sok gyerek mellett csak ártéri területen tudtak házat bérelni, és a Bodrog szinte minden évben kiöntött. Évente egyszer, hánukákor jutott az épp otthon levő gyerekeknek 1-1 gerezd narancs. Timár Károly története azért különleges, mert a holokauszt után ő lett azon utolsó kóser vágók egyike, aki a volt szocialista országokba is eljárt még vágni és rájigolni, mivel a maroknyi megmaradt közösségek helyben ezt nem tudták megoldani. A háború után a kelet-közép-európai országokban nagyon nehezen lehetett újra megszervezni a vallásos zsidó életet, alig lehetett kóser vágót találni. A budapesti zsidó Hitközség az 1970-es

években (Kelet-)Berlinből kapott felkérést, hogy küldjenek valakit Magyarországról, aki baromfit és marhát is tud vágni. A hitközség Timár Károlyt küldte, aki a háború után már a budapesti Rabbiképző kántor szakát is elvégezte, és 1950-től Hódmezővásárhelyen, majd 1957 és 1997 között Pécsen kántori funkciókat is betöltött. Pécsen volt egy vágóhid, az 1990-es évek elejéig oda is kijárt hetente egyszer marhát vágni. Később Berlin mellett járt Varsóba és Krakóba, majd Kassára is állatot vágni.

A Centropa munkatársa, milyen projekteken dolgoznak mostanában?

A projekt hosszú távú célja a zsidó hagyományok megőrzése, közvetítése a többségi társadalom felé. Egy olyan kezdeményezés, amely képes párbeszédre ösztönözni, képes megismertetni egy kisebbség kultúráját és közvetíteni értékeit, segíti feloldani a tabukat, az érzelmi és politikai előítéleteket. Sajátos és egyedülálló módszerünkkel olyan modellt kívánunk elterjeszteni, amely alkalmas a társadalmi tolerancia erősítésére. Célkitűzésünk, hogy olyan programot dolgozzunk ki a projekt keretén belül, amelyet mint módszert más kisebbségek is át tudnak venni, amely alkalmazható más csoportok társadalomtörténeti kutatására és az oktatásban való megjelenítésére is. Egy jól működő program hosszú távon elérheti, hogy a diákok fogékonyabbak legyenek saját környezetük, múltjuk iránt, és készek legyenek kreatív energiát fordítani e múlt kutatására, kincsei megőrzésére. Immár akkreditált képzést nyújtunk középiskolai tanároknak, kiállításokat szervezünk, a történetekből multimédiás filmeket készítünk. Tartjuk a kapcsolatot az interjúalanyokkal is, akikkel közel 8 éve Café Centropa néven találkoztunk szervezünk iskolásoknak és mindenkinek, aki szívesen beszélget velük. ◀

PA, PT

Hírek a Páva utcából

Beszélgetés Kovács Tamással, a Holokauszt Emlékközpont nemrég kinevezett igazgatójával

Kovács Tamás vagyok, 1979-ben születtem Kaposváron. Egyetemi diplomámat, illetve doktori fokozatomat a Pécsi Tudományegyetemen szereztem. Diplomám esetén Gyarmati György tanár úr, doktori értekezésemnél pedig Ormos Mária professzor asszony volt a témavezetőm.

Az egyetem elvégzése után az akkor létrejött Holokauszt Emlékközpontban (HDKE-ben) kezdtem el dolgozni, majd 2008 és 2018 között a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában folytattam tevékenységem. 2019. január 1-ével tértem vissza a HDKE-be. Mindezek mellett 2004 óta tanítok a felsőoktatásban is, jelenleg a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán oktatok különböző tárgyakat, egyetemi docensi besorolásban.

Hol tart ma a Vészkorszak magyarországi kutatása, elegendő volt az elmúlt hét és fél évtized, hogy feltárják a történések a múlt titkait, szembenézzen a társadalom az azokban az időkben történtekkel?

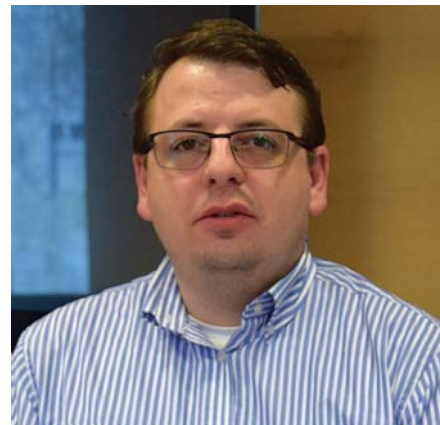
A kutatás és a társadalmi szembenézés két dolog, s sajnos nincs közöttük szoros, vagy ok-okozati összefüggés. Azt gondolom, hogy az emlékévek, az emléknapiak sokat segítettek, mint ahogy az is, hogy a pedagógusoknak módja van továbbképzéseken is elmélyedniük a vészkorszak történetében és próbálni megérteni a felfoghatatlant. Tapasztalatom, hogy az embereknek sokkal több fogalmuk van a vészkorszakról ma, mint volt 10-15 éve. Persze nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy az auschwitzi áldozatok 1/3-a magyar, pontosabban magyar zsidó volt, s hogy ez mekkora veszteség volt az országnak már akkor

is... Ugyanakkor tény, hogy napjainkban is tapasztalható antiszemitizmus vagy éppen a klasszikus „zsidó összeesküvés elméletek” hangoztatása, a magyar történelem leegyszerűsítése és egyes személyek „rózsaszínben látása” sokat árt az őszinte szembenézésnek.

Kinevezése egyben generációváltást is jelent a HDKE élén. Milyen tervekkel vágnéki a munkának, mely célok megvalósítása esetén tekinti majd sikeresnek igazgatói tevékenységét?

A generációváltás talán túlzás, hiszen az intézmény személyi állományában a nálamnál fiatalabbak vannak többségben. Célom a nemzetközi kapcsolatok erősítése, s ezen belül is kiemelten a határon túli magyar területeken működő magyar ajkú zsidó közösségekkel. Azt gondolom, a HDKE-nek a magyar tudományos életben sokkal aktívabbnak kellene lennie, sokkal több fiatal kutatót kellene bevonzanunk, illetve a már meglévő fontos intézményekkel valós partneri kapcsolatot kell kialakítanunk. Sokkal több, és nem csak magyar nyelvű kiadvánnyal kellene megjelennünk a „tudományos piacon”.

Az utóbbi években mintha kicsit kevesebbet hallanánk az intézményről a zsidó közéletben, valóban így van ez?

Valóban, talán az elmúlt években nem exponálta magát a zsidó közéletben annyira magát az intézmény, ezen is változtatni szeretnénk.

A túlélők, szemtanúk távoznak, mennyire lehet a Holokauszt témáját közel hozni a felnövekvő - személyes történeteket már csak elmesélésekből ismerő - generációkhoz?

A kérdés jogos és egyben égető. Aki idén érettségizik, az 2000 körül született... Vagyis neki az egész 20. század valami nagyon távoli dolog. Tudomásul kell venni, hogy digitális világban élünk, különösen a fiatalok, és erre is gondolkodni kell, amikor nekik rendezünk vagy szervezünk valamit. Számukra egy ünnepélyen elhangzó beszédek kevesek, sőt... Ahogy látom, a művészet (irodalom, játék- és dokumentumfilm) és a család- vagy helytörténetbe való bevonás lehetnek a kitörési pontok.

Korábban sokat foglalkozott a Soah komáromi és környékbeli történetének kutatásával. Mely szakmai kérdések foglalkoztatják mostanság?

Igen, valóban foglalkoztam a komáromi zsidóság történetével is – méghozzá igen nagy örömmel. Az elmúlt években a magyar közigazgatás és rendészeti szervek szerepe, viselkedése foglalkoztat, illetve hogyan is érvényesült pontosan a német befolyás. ◀

PA, PT

Kék-fehér hétköznapok

PASZTERNÁK
ANDRÁS

80. fejezet: Búcsú és fényfesztivál

(2012. június 11.)

Az első költözésemre nem emlékszem, egy éves voltam, mikor a falusi létezt felváltotta a "nagyváros", Komárom. 18 boldog, gondtalan év a Stavbárov utcában, majd ballagás, s szeptemberben már az OR-ZsE kollégiumában ébredtem. A József körút és a Bérkocsis utca sarkán álló ház harmadik emeleti lakásán négyen-öten osztozkodtunk. Volt egy vaságyam, egy szekrény, egy íróasztal. Így vágtam hát neki a pesti életnek. Három évet töltöttem itt, közel volt minden, az ELTE, a belváros, s a liturgiátörténet előadó szak óráira házon belül jártam.

Itt is eljött a költözés ideje. Összepakoltam a cuccomat a szemeszter végén, s a negyedik évet már a Bálint ház kollégiumában kezdtem. Az ablak alatt lévő ágyamban két évig nem tudtam megszokni, hogy a szűk Révay utcában minden zaj felhallatszik odalentről. Három szobatárs, közös tv-szoba, reggeli és vacsora, két év.

Befejeztem az egyetemem és a fősulit, s már jött is értem János, kedves taxis rokonom – aki azóta már sajnos nincs közöttünk –, s átröpített a IX. kerületbe. Újra együtt laktam a bátyámmal, lett saját szobám. Új bútor, igazi otthonná vált az immár dolgozó ember hajléka.

Teltek-múltak az évek, s egyszer csak a tesóm elköltözött. Emlékszem az első „másnap reggelre”, amikor átmentem a szobájába, s rádöbbsentem, egyedül vagyok, s csak telefonon kívánhatok neki jó reggelt.

Az élet meg tovább, megbékéltem a helyzettel. Belaktam a másik szobát is, majd jött a nagy felújítás. Minden a helyére került. Idilli állapot, egészen tavaly júniusig, amikor belevágtam a poszt-doktori küldetésbe.

2011. június 6-án a következőket írtam: „Kicsit elidőzöm, majd irány a szállás, egy másik csoportból egy diák elkísér egy darabon. A térképen nincs messze. Gyalog, gurulós bőrönddel kb. 20-25 perc. A doki néni úgyis azt mondta mindig az MTA KK-ban, hogy sétáljak a munkába. Azt hittem, Tel-Aviv lapos, de nem, vannak itt buckák is. Elköszönök XY-tól, annyian mutatkoztak be, hogy nem is jegyeztem meg a nevét. Az utamon keresztezett egy fekete macska, na jó, nem megyek

tovább. Végén elérek a 6-os számig, sehol semmi. Hol a vendégház? Telefon, kiderül, rosszul volt a neten, nem 6, hanem 46! Azt a fekete macskáját! Végül megtalálom, s még közelebb is van az egyetemhez, mint a 6. Kis szoba, saját fürdőszobával, ágy, mikro, hűtő, TV, wifi, vízforraló. Egyelőre két hétre vettem ki, csütörtökig kell eldöntenem, maradok-e tovább vagy találok-e valami mást. Az élet nagy kérdései!”

Az egy hétből egy év lett. Ma délután búcsút vettem a pici szobámtól. Több mint 365 napig volt az "itthonom", távol az otthonától. Egy bőrönddel érkeztem, most van négy nagy dobozom, három zsák, számtalan táska. Nem mentem messze, egész közel telepedem le szintén Ramat Ganban. Mégis, mikor utoljára néztem szét a pár négyzetméteren, egy kicsit elzékenyültem.

Hát ennek is vége, nincs mit sajnálni rajta, valóban pici volt, néha levegőtlen, néha nyomasztó. Búcsúzom tőled négy fal, ágy, hűtő, tv, kisasztal. Adj minden bérlődnek annyi élményt Izraelben, mint nekem! Köszönöm, todá! Lehitraot!

(2012. június 14.)

Az ember néha felugrik Komáromból egy pesti színházi előadásra, s a taps után visszaindul a dél-szlovákiai településre, de ki hallott már olyat, hogy munka után átruccan pár órára Jeruzsálembe?

Kedd reggel épp elmerültem a kesztyűs dobozban, amikor a háttam mögül megszólalt az egyik kollégám: „Jössz velünk este Jeruzsálembe a Fény fesztiválra?” „Miért ne, vágtam rá azonnal.” – más halaszthatatlan programom nem lévén. Végül egy nappal elcsúsztattuk az utazást. Szerdán fél hatkor benézett a főnök a szobánkba, s azt kérdezte: „Te nem mész Jeruzsálembe a többiekkel?” „Megyek, kicsit később, a munka után indulunk!” – csaltam döbbenettel vegyes mosolyt az arcára.

Hat óra után szálltunk fel a 4-es út melletti megállóban a 400-as járatra, a dugóban araszolva kb. másfél óra alatt értük el a központi buszpályaudvart. A tömegközlekedési eszközön azon töprengtem, háromnegyed vagy talán egy egész évnek el kellett telnie, hogy integrálódjam a csapatba. Talán a későbbiekben ez is megér majd egy blogposztot.

Villamossal száguldottunk végig a Jaffa utcán majd a Mamilla bevásárlóközponton át értük el a fényfesztivál kiinduló pontját a Jaffa kaput. A narancs, a kék és a zöld útvonalon kínált szemet gyönyörködtető látványt a több állomásos, az Óvárost behálózó fényáradat. Különleges lámpák, meglepő vetítések próbálták elvarázsolni a szent helyeket felkereső ezreket. Sokszor mozdulni sem lehetett a szűk sikátorokban. Párszor jártam már az Óváros macskaköves utcáin, ennyi nézelődővel még sosem találkoztam. A gyanútlan látogatóban az a kép alakulhatott ki, ebben a városban a legnagyobb békében élnek együtt muzulmánok, keresztények és zsidók. Bárcsak a fesztivál multikulti feelingje átszivárogná a mindennapokba is. Helyi ismerősökkel felduzzasztott csoportunk átvágott az örmény negyeden, majd a zsidó negyed közepéig, a Hurva zsinagóga tövében lévő térig jutott. Itt költöttük el az estebédet, s 22 óra révén már vissza is indulhattunk az arab bazáron keresztül a buszpályaudvarra. ◀

FOLYTATJUK

DR. ORNA
MONDSCHAJN

Löwinger Manci szakácskönyvéből Ellenkezőleg

Purim ünnep szlogenje: „ellenkezőleg”. Az ünnep szokásai hasonlóak a farsangi vagy karneváli szokásokhoz. Fontos az átalakulás, amelyet az ünneplők örömmel magukénak vallanak. Az év folyamán nem szabad a vallási előírások szerint férfinak női ruhadarabot viselni és a nőnek férfiruhát hordani, Purimkor ellenkezőleg, szabad és azt lehet mondani, hogy kötelező jelmezt viselni.

A vallás szertartásaiban szabad bort inni például a Shábbáti kiduskor, de Purimkor micve annyit inni, hogy az ember ne tudja megkülönböztetni Mordehajt és a Hámánt. Az ünnep megszenteli az ember akaratát, egyszer az évben megváltozni, idegen szokásokat magáénak vallani és talán fellázadni a rutin ellen, egy napra ellenkezőleg viselkedni, mint a többi 364 napon.

Talán ez az engedély fontos az emberi ösztönt, vele született akaratot megfékezni, hogy nem mindig a tömeghez alkalmazkodni. Mindegyikünk ismer olyanokat, akik próbálnak ellenkezőleg viselkedni, mert a mai világban a modern kommunikációs eszközökkel a különbségek lassan eltűnnek. A divatban, a zenében, az ételekben, a szokásokban és a kultúrában, azt lehet mondani, hogy sok más téren már kevésbé, lehet megkülönböztetni egyik népet a másiktól. A modern szociológiában elnevezték Coca Cola-izációnak, illetve a Coca Cola példa a hasonlóságra a milliárdok között. Mindenki Coca Colát iszik, farmerba öltözik, pizzát eszik, egyforma zenét kedvel és ugyan azok a bálványaik.

Vannak olyanok, akiknek a világnézetük az, hogy „ellenkezőleg”. A héten összegyűlt a mi irodalmi csoportunk. Ilyenkor a háziasszony kávé, teát és süteményt készít. Az e heti háziasszony kijelentette, hogy a megszokott az unalmas, ő ellenkezőleg levest és halféleket meg salátákat készített a résztvevők nagy csodálkozására. Minden ízletes volt, de a kérdés, amire nem volt válasz az, hogy mi lesz tovább? Másokban is ellenkezünk a megszokottal vagy folytatjuk a régit.

Fiatalok szokták ellenezni az idősebbek életelveit és szokásait. Néha igazuk van, néha nem, de soha sem lehet az ellenkezést életmódnak elfogadni. Az ellenkezés néha azt palástolja, hogy valaki nem tud beilleszkedni a környezetében és az ellenkezéssel próbálja magára felhívni a figyelmet. Furcsa öltözet, provokációs viselkedés, lázadás a társalom ellen nem elfogadott. De Purimkor pont ezek jogosak és szabadok. Purim napján, úgy, mint a karnévalon, az ellenkezésre biztatnak és az egy-két napi rendhagyó viselkedés biztosítja, hogy talán az illető ellenkezései nem folytatódnak Purim után.

Purimi szokás Slách Moneszt, édességekkel teli tálakat küldeni rokonoknak, barátoknak. Vannak családok, akiknél összegyűlik 8-10 édességgel teli tál. Sokan már megunták, ezért más küldenek például: házilag készített szendvicstálat, sós süteményeket, hozzá sört vagy bort, kreatív gyümölcstálat, mozijegyet pattogatott kukoricával, ajándékkártyát pizzára, falafelre vagy egy kiválasztott kávéházba. Akár mit, ami ellenkezik a sok édességgel teli tállal.

Purimi Hámán füle

Hozzávalók: 5 pohár liszt, 25 dkg vaj, (vagy margarin) 3 tojás sárgája, 2 dkg élesztő felfuttatva fél pohár tejben, (vagy vízben), 3 evőkanál cukor, pár kanál tejföl, (vagy alma reszelék) 1/2 kávéskanál só.

Elkészítés: A hozzávalókat összekeverjük és 1 órát pihentetjük. A tésztát kinyújtjuk és pohárral köröket szaggatunk. Tetszés szerint lehet tölteni, de ha, ellenkezni akarunk, akkor eredetinek és kreatívnak kell lenni és nem a megszokott töltelék választani. Például lehet körözöttel vagy pikáns ízű reszelt sajttal tölteni, amelyet összekeverünk túróval és egy tojással, vagy kapros krémsajttal vagy zöldhagymával, lehet májpástétommal is tölteni, de akkor a recept tejes hozzávalók nélkül kell készíteni.

A körök három oldalát felhajtjuk háromszögre és tojással megkenjük. Előre melegített sütőben 25 percig sütjük. ◀

Búcsúznak

Pár nappal 69. születésnapja előtt búcsúztatták Érsekújváriban Kovács Marikát, aki hosszas betegeskedés után váratlanul elhunyt. A szertartást Baruch Myers pozsonyi rabbi vezette, beszédet mondott Stern Tamás vezetőszéki tag. Marika ragaszkodott a hagyományokhoz, figyelemmel kísérte a komáromi közösség életét, lapunk rendszeres olvasója volt. Temetésén az érsekújvári közösség tagjain kívül többen megjelentek a környező hitközségekben, ismerősei, barátai a városból, Komáromból Paster-nák Antal elnök és felesége is részt vett a temetésen. Emléket kegyelettel őrizzük! ◀

a Hitközségi Híradó szerkesztői
és a Komáromi Zsidó Hitközség vezetősége

Nová publikácia o židovských sociálnych inštitúciách

Rozhovor s Líviou Katona

Lívia Katona, rodená Katonová, sa narodila v roku 1967 v Nitre, je matkou syna Richarda Baniča. Diplom v odbore pedagogika získala na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. Postgraduál zo sociálnej práce získala na Trnavskej univerzite a doktorát z filozofie obhájila taktiež na Trnavskej univerzite, kde v rokoch 1999 až 2004 pôsobila ako odborná asistentka.

V roku 2009 prešla na Vysokú školu Danubius Sládkovičovo, ale pre zdravotné dôvody v spomínanom roku musela svoju pedagogickú prácu ukončiť. Od roku 2015 opäť pôsobí na spomínanej škole ako konzultantka a oponentka. Od roku 1998 pracuje ako riaditeľka Domova sociálnych služieb pre dospelých Košúty.

Vydala nasledovné publikácie: A Csallóközi és Mátyusföldi zsidó iskolák története 1845–1945 (2001), kniha je uložená aj v knižnici v Haife. V roku 2007 vydala Príručku k Medzinárodnému workshopu terapeutických chránených dielní – Ako na to? História židovských škôl na južnom Slovensku (2017) – evidovaná v United States Memorial Holocaust Museum vo Washingtone. Je aj spoluautorkou publikácie Spomienky na Diószeg (2015). V roku 2018 vydala ďalšiu publikáciu pod názvom Sociálna práca a dobročinnosť v židovskej komunite. Okrem uvedených publikácií uverejňovala články v zborníkoch a odborných časopisoch ako napríklad Roš Chodeš, Maskil, Prohuman, Humanita, Carissimi, Sociálna práca a politika...

Ako vznikol nápad vydať publikáciu o židovských sociálnych inštitúciách?

Keď som prednášala študentom na univerzite, zistila som, že študenti 3. ročníka síce majú osvojené teoretické vedomosti, avšak mali problém prakticky si predstaviť

a zaradiť celý systém fungovania sociálnej pomoci v labyrinte zákonov. Dlhú som rozmýšľala, ako by som to mohla jednoducho napraviť a vysvetliť, aby si dotvorili komplexný obraz o fungovaní celého sociálneho systému. Zámerne som použila "visually wired" nielen na prednáškach. Podobne som postupovala aj v knihe, kde som aplikovala metódu spojenia textu s obrazom na lepšie pochopenie fungovania sociálneho zabezpečenia a sociálnej pomoci. Židovské sociálne inštitúcie v súčasnosti aj v minulosti participovali na poskytovaní sociálnej pomoci svojim blízkym. Úroveň poskytovania sociálnych služieb a pomoci je obrazom aj spätnou väzbou spoločnosti a komunity ako sa stará/la o svojich nevládných a starších spoluobčanov. Chcela som priblížiť a hodnoverne zdokumentovať prínos židovskej komunity sociálnej práci.

Kde a ako ste zbierali materiály?

Materiály pochádzajú väčšinou z regionálnych archívov, z knižnice v Budapešti, odbornej literatúry a osobných rozhovorov. Jedna časť knihy je venovaná výskumu, ktorý sa realizoval v roku 2000. Pri výbere objektov som sa zámerne orientovala na obyvateľov židovského Domova dôchodcov Ohel David v Bratislave, na členov Židovskej náboženskej obce v Bratislave a v Galante. Veľkú pomoc mi poskytli PhDr. Peter Salner a Judita Haásová.

Čo bolo najzaujímavejším výsledkom získaným počas výskumu?

Každá jedna židovská komunita sa od svojho zriadenia, počas celej existencie, neustále zaoberala rôznymi sociálnymi otázkami ako napríklad chudobou, chorobou, starobou, dobročinnosťou ... a svoje aktívne pôsobenie nezredukovala ani počas 1. svetovej vojny, ani začiatkom druhej svetovej vojny. Najzaujímavejším výsledkom výskumu bolo pre mňa zistenie, že niektoré ŽNO počas hlbokého socializmu prežili a aktívne vyvíjali svoju činnosť aj v tejto ob-

lasti. Pozoruhodné zistenie bolo, že svoje ciele ŽNO orientovala na socializáciu a resocializáciu svojich členov, ktorí zostali na okraji spoločnosti a príbuzní im neboli schopní poskytnúť nevyhnutné podmienky a prostriedky pre ich plnohodnotný život, ako aj odstránenie sociálnych a najmä ekonomických dysfunkcií.

Sú v knihe aj informácie o komárňanských inštitúciách?

Komárno patrí medzi málo miest, ktoré i v súčasnosti aktívne vyvíjajú činnosť v oblasti židovského života. Medzi pätnástimi miestami, ktoré sú uvedené v knihe, figuruje aj Komárno, avšak z tohto regiónu sa zachovalo pomerne málo informácií. Svoju pozornosť som orientovala hlavne na vymenovanie dobročinných spolkov, ktoré boli najfrekvencovanejšie i v ostatných obciach, na ktorých som demonštrovala prínos židovskej komunity sociálnej práci.

Kde si možno vašu knihu zakúpiť?

Zatiaľ len na dvoch miestach, a to v kníhkupectve Artforum Bratislava na Kozej ulici a na dobierku odo mňa katona.piatok@gmail.com. Predaj v ostatných kníhkupectvách ešte len teraz riešim, viďm to reálne od marca tohto roku.

Aké sú vaše ďalšie plány týkajúce sa tejto témy?

Dávam tomu rok, aby to bolo predajné v papierovej - knižnej forme a koncom roka plánujem vydať publikáciu v podobe e-booku. Chcela by som túto tému prednášať ako doplnok k dejinám sociálnej práce na vysokej škole tu na Slovensku. Musím sa však priznať, že mojím snom je prednášať na Vysokej škole rabínskej, Fakulte sociálnej práce v Budapešti. ◀

PT

Prvé stretnutie sezóny v Útulku

V duchu našich tradícií sme rok 2019 začali spomienkovým podujatím pri príležitosti Pamätného dňa holokaustu a oslavou Tu Bišvat v sále Zoltána Wallensteina v budove Útulku. Účastníkov podujatia z celého regiónu pozdravil programový koordinátor Židovskej náboženskej obce v Komárne. Naše stretnutie poctil svojou návštevou primátor mesta Komárno Béla Keszegh.

Výročie oslobodenia koncentračného tábora v Osvienčime sme si pripomenuli literárnym pásmom zostaveným z básní Miklósa Radnótiho pod názvom „...koho nakoniec zabijú...“ v podaní pána učiteľa Józsefa Szűcsa (podrobnejšie v Myšlienkach redaktora). Predstavenie spracúva posledných šesť rokov života Miklósa Radnótiho prostredníctvom jeho diel, korešpondencie a úryvkov z denníka. V predstavení spoluúčinkoval Árpád Molnár.

Po dojímavom programe sa prítomným prihovril András Paszternák a Tamás Novák, ktorí zdôraznili význam spomienok i aktuálnosť vystupovania proti negatívnymi tendenciami v európskom i celosvetovom meradle.

O pôvode a tradíciách sviatku Tu Bišvat hovoril Tibor Feldmár z Dunajskej Stredy.

Pätnásť druhov ovocia sme skonzumovali po spoločnom odriekaní požehnaní.

Návštevníkov Klubu Šalom očakávali aj kôšer dobroty. Pre deti sme pripravili osobitný program v predsieni kancelárie. ◀

PA

Cena Kehila 2018 Rozhovor s Martinom Korčokom

Pokračovanie z minulého čísla.

Často počúvame otázky, či by mali všetci študenti navštíviť múzeum holokaustu. Viete, určite by im to neuškodilo. Rovnako neverím, že by im to spôsobilo životnú traumu, ako zvyknú niektorí ľudia uvádzať. Pri tejto príležitosti by som rád citoval Daniela Feldmára, svojho mladého kamaráta a študenta Gymnázia Jura Hronca v Bratislave: „Chcel by som všetkým odkázať, aby nezabudli na to, čo sa stalo. Nie je to dlhý čas, približne sedemdesiat rokov. Ak na to zabudnete, chyba sa zopakuje. A ak sa zopakuje, nikto nevie povedať, aké katastrofálne následky bude mať.“

Môžete nám priblížiť dlhodobejšie plány na rok 2019?

Našou prioritou je vzdelávanie v oblasti holokaustu, ktoré je v súčasnom svete veľmi dôležité. Nasvedčuje tomu aj stále väčšia radikalizácia spoločnosti, pred ktorou

nemôžeme zatvárať oči. K tomuto cieľu veď aj naša spolupráca v oblasti vzdelávania pedagógov s Pamätníkom Jad Vašem v Jeruzaleme, ale aj Múzeom Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici.

Zároveň pripravujeme otvorenie ďalšej stálej expozície a zaujímavé domáce i zahraničné výstavy, filmové premiéry, koncerty, prednášky, pamätné a pietne podujatia a stretnutia s preživšími, ktorými chceme ešte viac zvýšiť záujem širokej verejnosti o naše múzeum.

V tomto roku sa zameriame na zintenzívnenie spolupráce s múzeami v Českej republike, a to konkrétne s Pamätníkom Terezín a Múzeom rímskej kultúry v Brne. S oboma inštitúciami tak na úrovni výstavnej, ako aj na úrovni vzdelávania.

Môžem prezradiť, že na poslednom zasadnutí Medzinárodnej aliancie pre pripomínanie holokaustu (IHRA – The International Holocaust Remembrance Alliance), ktorej stálym členom je 32 krajín sveta, som bol zvolený za predsedu Ko-

misie pre genocídu Rómov (Committee on the Genocide of Roma). Prvoradou úlohou našej komisie bude medzinárodné prijatie pracovnej definície anticiganizmu, podobne ako to bolo s definíciou antisemitizmu.

Na jeseň minulého roka ste boli v komárňanskom Útulku ocenený cenou Kehila. Čo pre vás znamená toto ocenenie?

Na Slovensku máme dvanásť židovských náboženských obcí. Na dve výnimky sú všetky málo početné. Komárno však dlhé roky ukazuje, že aktivity obce nemusia súvisieť priamo úmerne s počtom členov. Aj malé komunity, dokážu robiť „veľké veci“. Roky ste pre mňa boli vzorom, ktorý mi ukazoval, že všetko sa dá, ak je vôľa a robia to správni ľudia.

No a zrazu príde z Komárna správa, ktorá mi oznámi, že ste sa rozhodli udeliť mi ocenenie za dlhoročnú obetavú prácu pre židovské komunity v regióne. Neviete si predstaviť, akú radosť ste mi tým spôsobili. O to viac, že ma ocenili tí, ktorí vedia, čo naša práca zahŕňa. Je to pocta, ktorá dodáva energiu k ďalšej čestnej práci. Zároveň je to záväzok vydržať v tomto nasadení. ◀

PA, PT

Komunitná mozaika

– fotografie z minulosti našej obce –

► V roku 2010 sme odhalili pamätnú tabuľu na stene bývalej neogotickej synagógy, postavenej v roku 1863, ktorá slúžila veriacim do roku 1944. Budova bola v priebehu II. svetovej vojny poškodená a hĺstka preživších už nemohla využívať synagóg, ktorá stála na rohu ulice Biskupa Királya a Hajnalovej (dnes Štúrovej) ulici. Komunita, ktorá sa borila s finančnými ťažkosťami, budovu predala v roku 1950 tým, že je potrebné odstrániť všetky symboly, ktoré pripomínajú jej sakrálny charakter.

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno
alebo
IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX
Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Nástenka

krátke správy

Vydávanie Spravodajcu, Klub Šalom a ŽNO v Komárne podporili: Péter Lustig (Tatabánya), Mária Megó (Komárno), Ondrej Földes (Bratislava), Zuzana Sajmóvičová (Piešťany), Vilma Szalay (Komárno) a anonymní darcovia. Ďakujeme!

Koncom januára sme uzavreli vyúčtovanie projektov za rok 2018.

Ústredný zväz židovských náboženských obcí v Slovenskej republike zasadá vo februári v Košiciach. ŽNO v Komárne bude na zasadnutí zastupovať predseda Anton Pasternák.

V Bratislave bol s úspechom premietnutý film Susi a Pétera Scheinerovcov s názvom Z kroka na krok.

Lúčime sa

Len niekoľko dní pred jej 69. narodeninami sme sa v Nových Zámkoch navždy rozlúčili s **Marikou Kováčovou**, ktorá zomrela náhle po dlhej chorobe. Obrad viedol bratislavský rabín Baruch Myers, smútočnú reč predniesol člen vedenia náboženskej obce Tomáš Stern. Marika sa držala tradícií, sledovala život komárňanskej komunity, bola pravidelnou čitatelkou nášho periodika. Na poslednej rozlúčke sa okrem členov novozámockej náboženskej obce zúčastnili aj mnohí priatelia a známi z okolitých náboženských obcí, z Komárna predseda Anton Pasternák s manželkou. Jej pamiatku si zachováme! ◀

**Redaktori Spravodajcu
a vedenie Židovskej
náboženskej obce v Komárne**

Spravodaj – mesačník ŽNO v Komárne, **založený** v roku 5756. (1996), **šéfredaktor**: Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci**: Judit Haas, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava**: Richard Saláth, **jazyková korektúra**: Magda Vadász (Budapešť), Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Katarína Potoková (Nitra), tlač: Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO**: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisračné číslo**: EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO**: 34073400. Periodikum je nepredajné.

Prvé stretnutie sezóny v Útulku

► V duchu našich tradícií sme rok 2019 začali spomienkovým podujatím pri príležitosti Pamätného dňa holokaustu a oslavou Tu Bišvat v budove Útulku. O pôvode a tradíciách sviatku Tu Bišvat hovoril Tibor Feldmár z Dunajskej Stredy. Pätnásť druhov ovocia sme skonzumovali po spoločnom odriekaní požehnaní (strana 3.).

Purimová veselica v Komárne

Židovská náboženská obec v Komárne touto cestou pozýva každého záujemcu na oslavu sviatku Purim, ktorá sa uskutoční vo štvrtok 21. marca 2019 o 16. hodine v Útulku/Menház.

Program:

- Čítanie megily (Kniha Ester) – David Adri (Bratislava)
- Koncert Diny Pandzarisz
- Tombola pre dospelých i pre deti
- Radi privítame návštevníkov v maskách
- Sviatočné pohostenie
- Program pre deti so sviatočnou tematikou

Pôvod sviatku je v historických udalostiach opísaných v knihe Ester. Purim je radosný sviatok, ale predchádza mu jednodenný pôst na 13. Adar, Taanit Ester (Esterin pôst), ktorý je pamiatkou na tri dni pôstu kráľovnej a všetkých Židov v Perzii.

Podujatie sa uskutoční s finančnou podporou Fondu Gábora Bethlena. Oslávte Purim spoločne s nami! ◀

Séderový večer

Židovská náboženská obec v Komárne aj v tomto roku usporiada tradičný séderový večer, ktorý sa uskutoční v piatok, 19. apríla 2019 o 18. hodine v Útulku/Menház. Večerom bude sprevádzať Mihály Riszovannij. Kóšer večeru zabezpečíme z Budapešti.

Registrovať sa môžete do 10. apríla 2019 na sekretariáte alebo na adrese kile@menhaz.sk. Účastnícky poplatok sú 4 eurá. ◀

Myšlienky redaktora

V sále Zoltána Wallensteina je také ticho, že počuť aj to, keď padne špendlík na zem. Obecenstvo, ktoré sa zišlo pri príležitosti Pamätného dňa holokaustu, sleduje v nemom pohnutí literárne pásmo z diel Miklósa Radnótiho v podaní pána učiteľa Józsefa Szúcsa. Starobylé steny zažili už mnoho koncertov a prednášok, ale takýto srdcu blízky, charizmatický literárny zážitok sme mali možnosť okúsiť snáď po prvýkrát. V majstrovskom podaní interpreta ožívajú posledné roky života básnika v tieni pracovného tábora. Dýchame spolu s ním, vedno si pripíname žltú hviezdu, spoločne recitujeme známe a menej známe riadky. Autor hodnoverne vykresľuje vojnový osud, každé slovo, každý pohyb má svoju váhu. Majstrovský herecký výkon a pohyb interpreta v priestore – to všetko precituujeme: program januárového Klubu Šalom v roku 2019 je skutočne mimoriadne. Rok za rokom, blíži sa koniec – to všetko dobre poznáme z učebníc dejepisu a literatúry, ale my chceme naďalej počúvať autora, jeho myšlienky, riadky zvečnené na kúskoch papiera. Baganče prechádzajúce premietacím plátnom a niekedy aj tvárou hlavného hrdinu „monodrámy“ ďalej stupňujú napätie v sále. Boli sme účastníkmi dôstojného a neformálneho pamätného podujatia! Vďaka! A podobne ako v Izraeli, keď Yom Hazikaron o niekoľko minút vystrieda radosná udalosť založenia štátu – Yom Haatzmaut, aj my pozvoľna prechádzame k oslave sviatku Tu Bišvat. ◀

ANDRÁS PASZTERNÁK